

بررسی رضایت‌مندی شهروندان از متغیرهای فردی مؤثر بر کیفیت محیط زندگی (مطالعه موردی: مراکز محلات مسکونی شهر اهواز)

سعید امانپور

دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

حجت بهمنی^۱

پژوهشگر دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

روح اله اکبریان

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۰۲/۰۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۱۱/۲۵

چکیده

یکی از فاکتورهای مهم در اداره کردن و مدیریت نواحی سکونت‌شهری سنجش کیفیت محیط می‌باشد. کیفیت محیط‌های مسکونی موضوعی مهم در مدیریت شهرها به ویژه کلانشهرها است. علاوه بر این امروزه با توسعه تکنولوژی روز به روز بر اهمیت توجه به کیفیت محیط‌ها به ویژه محیط‌های مسکونی (که ۶۰ درصد و گاهی هم بیشتر از مساحت شهر را اشغال کرده است) بیشتر می‌شود. نوع پژوهش، از نظر هدف کاربردی و توسعه‌ای، از نظر روش انجام تحقیق، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. ویژگی‌های سن، جنس، سطح تحصیلات، رضایت اقتصادی و وضعیت سلامت به عنوان ویژگی‌های فردی و مستقل در این زمینه شناسایی شده‌اند، تا تأثیر آنها بر رضایت‌مندی از کیفیت محیط مورد تحلیل قرار گیرد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران با در نظر گرفتن فرضیه حداکثر ناهمگنی، برای محدوده مورد نظر ۳۸۴ نفر محاسبه شد. به منظور تحلیل داده‌ها و محاسبه از روش‌های آماری نظیر توزیع فراوانی، آزمون تک نمونه‌ای T، ضریب همبستگی اسپیرمن، فی و کرامر، رگرسیون و آزمون دوربین واتسون استفاده شده و برای تحلیل نتایج داده‌ها از نرم‌افزار SPSS بهره گرفته شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که متغیر جنسیت در ادراک محیط تأثیرگذار است، وضعیت تأهل در هر دو جامعه مورد تأیید قرار گرفته است ولی رضایت اقتصادی تنها در محله عامری رضایت بخش نبوده است و تأیید می‌شود، در حالی که تأثیر همین عامل در محله کیانپارس رد شده است. نتایج تحلیل رگرسیونی نشان می‌دهد که بعد مشارکت اجتماعی در امور شهری و بعد سلامت جسمانی در هر دو محله باعث نارضایتی از کیفیت محیط زندگی شده است. میزان این نارضایتی در محله عامری بسیار بیشتر از محله کیانپارس می‌باشد. پیشنهاد می‌شود شبکه‌ای از فضاهای باز و فضاهای تفریحی، گذران اوقات فراغت، ورزشی و گردشگری و سیستم حمل و نقل عمومی و همگانی، خدمات و تسهیلات، فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی در محلات مسکونی برای ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان توسعه یابد.

واژگان کلیدی: کیفیت محیط، متغیرهای فردی، رضایت‌مندی، مراکز مسکونی، مادرشهر اهواز

مقدمه

کیفیت زندگی مفهومی است که برخی آن را با ارزشهای مثبتی نظیر شادی، موفقیت، سلامتی و رضایت‌مندی مرتبط دانسته و آن را مفهومی معرفی نموده‌اند که بر درک افراد از اثراتی که حوادث و یا تجربیات، بر زندگی‌شان می‌گذارد تأثیرگذار می‌داند. که جهت سنجش آن متغیرهایی در سطح خرد به کارگرفته می‌شود. درجای دیگر کیفیت زندگی در ادبیات توسعه پایدار و برنامه‌ریزی توسعه اجتماعی و مباحث اقتصاد نوین مطرح شده و جایگاه ویژه‌ای را به دست آورده و نهادها و سازمان‌های مختلف با استفاده از شاخص‌های کلان در سطح ملی و محلی اقدام به شاخص‌سازی و سنجش آن می‌نمایند (گروه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی).

ارزیابی ساکنان از محیط‌های سکونتی‌شان بر میزان جذب و نگهداشت جمعیت در بافت‌های شهری مؤثر است و به عنوان یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر حرکات جمعیتی درون شهری مطرح می‌شود. در واقع رفتارهای فضایی انسان از ارزش‌ها و معیارهایی که در زمان‌های مختلف مطرح شده‌اند، تأثیر می‌پذیرد. این ارزش‌ها از یکسو ناشی از خصوصیات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی وی هستند و از سوی دیگر منتج از شرایطی که محیط بر او تحمیل می‌کند می‌باشد. با توجه به این نوع ارزش‌ها، می‌توان تمایلات را برای تغییر محیط زیست و شیوه زندگی افراد تبیین کرد (Simonsen, 1991: 419).

کیفیت زندگی شهری دربرگیرنده ابعادی روانی است که شاخص‌هایی همچون رضایت و شادمانی و امنیت را در برمی‌گیرد (Saifuddin, 2002: 385). و احساس رفاه و رضایت‌مندی را برای جمعیت آن از طریق ویژگی‌های فیزیکی یا اجتماعی و یا نمادین به وجود می‌آورد (Van Kamp & Others, 2003:7).

این پژوهش، از نظر هدف کاربردی و توسعه‌ای، از نظر روش انجام تحقیق، توصیفی-تحلیلی بوده که برای تدوین ادبیات مربوط به کیفیت محیط شهری از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. برای بررسی کیفیت محیط شهری روش‌ها و شاخص‌هایی که در رابطه با کیفیت محیط وجود داشته، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و شاخص‌هایی که اثرگذاری بیشتری بر سنجش کیفیت محیط شهری داشته‌اند را انتخاب کرده‌ایم. ویژگی‌های سن، جنس، سطح تحصیلات، رضایت اقتصادی و وضعیت سلامت به عنوان ویژگی‌های فردی افراد شناسایی شده و متغیرهای وابسته مرتبط با کیفیت محیط از قبیل: صدا، بو، رنگ، آلودگی و غیره با مطالعه در منطقه مورد مطالعه مورد بررسی قرار گرفته است.

حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران با ضریب اطمینان ۹۵ درصد (Hafeznia, 2010: 167) و با در نظر گرفتن درجه اطمینان ۹۵ درصد و حداکثر ناهمگنی (pq) ۰/۵ درصد برابر ۳۸۴ نفر برآورد شد. نمونه‌گیری از جامعه آماری به روش نمونه‌گیری تصادفی انجام شده است (همان، ۵۸). طیف‌بندی و ارزش‌دهی به شاخص‌ها با استفاده از طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت صورت گرفته است. در بررسی روایی پرسشنامه از روایی صوری (ذهنی)، نظرات کارشناسان و استادان رشته برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران و برای پایایی پرسش‌نامه از فرمول آلفای کرونباخ استفاده شده است. آلفای به دست آمده برابر است با (۰/۸۷۵) نشان از پایایی قابل قبول پرسش‌نامه دارد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است.

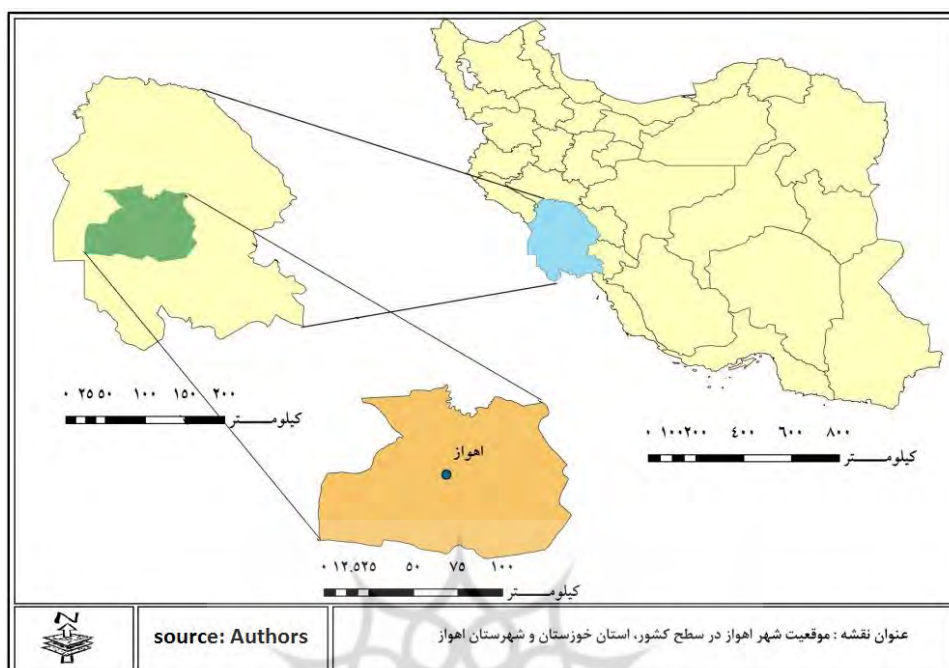
کیفیت محیط‌های شهری تنها توسط عوامل تعیین نمی‌شود بلکه ویژگی‌های فیزیکی، روانشناسی و اجتماعی نیز مهم می‌باشند که در بررسی کیفیت محیط باید مورد بررسی قرار گیرند به همین خاطر است که کیفیت محیط‌های مسکونی شهری یک مفهوم سلسله مراتبی با ویژگی‌های چند گانه است (Van poll, 1997: 151). در ارتباط بین شخص و محیط، ویژگی‌های شخصی (نظیر سن، وضعیت اجتماعی و اقتصادی و روش‌های مختلف سازگاری) بسیار مهم هستند (Van poll, 1997: 15) فضاها و سکونتی در مادرشهرها نمی‌تواند نیاز همه افراد را به طور کامل برآورده سازد (چاپمن، ۱۳۸۴: ۱۳۰-۱۳۱). انسان‌ها برای دستیابی بیشتر به منظور تأمین مایحتاج خود، در طول تاریخ دست به ایجاد تغییراتی در محیط خود زده‌اند. اما این تغییرات همواره مطلوب نبوده و در پاره‌ای از مواقع کیفیت محیط شهری برای ساکنان موجود شهر کاهش داده (Fakhruddin, 1991: 95) که تنزل کیفیت محیط سکونتی را به همراه داشته است. از سویی دیگر کیفیت، مفهوم پیچیده‌ای دارد که با توجه به موقعیت‌ها و شرایط گوناگون معنایی متفاوت را القا می‌کند. (ZerenGulersoy and et al, 2009: 110). از جهت دیگر می‌توان گفت که کیفیت محیط شهری، بستگی به کیفیت زیرساخت‌ها و مدیریت مناسب محیط دارد. کیفیت زندگی ساکنین نواحی مسکونی به طور کلی دارای ابعاد مختلفی می‌باشد و عناصر بی‌شماری را دربر می‌گیرد، بنابراین توسعه همزمان نگرش‌های کیفیت محیط شهری، یک فعالیت هدفمند است (Brown, 2003: 86). با توجه به اینکه بسیاری از ناهنجاری‌های رفتاری در جوامع شهری، مانند خشونت، پرخاشگری، رعایت نکردن حقوق دیگران و عدم توجه به قانون گرچه ریشه‌های تاریخی، فرهنگی و اقتصادی دارد در کیفیت فضاها و سکونتی و کاری آنان نیز نهفته است (Rahnamaei, 2004: 19) و می‌توان گفت نگرانی از کیفیت زندگی شهری یکی از ویژگی‌های جوامع است (Pacione, 2003: 19) به علاوه فعالیت‌های اقتصادی بی‌تأثیر نیستند، وقتی جمعیت شهری افزایش می‌یابد فعالیت‌ها از محدوده‌های قابل تحمل در مناطق شهری تجاوز می‌کند (Fakhruddin, 1991: 2) و نتیجه آن تخریب محیط سکونتی است. از آنجا که منطقه مسکونی مهمترین بخش هر شهری محسوب می‌شود. سنجش کیفیت محیط در این محدوده امری لازم و ضروری است، شهر اهواز از لحاظ کیفیت محیط، دچار مشکلاتی از جمله تراکم زیاد، کمبود فضاها و سبز و فراغتی، آلودگی صوتی، آلودگی هوا و ... می‌باشد. عوامل سازنده محیط در این بافت عملکرد چندانی مناسبی را نداشته و در رضایت‌مندی مردم از محیط زندگی‌شان تأثیر منفی داشته است. به همین دلیل محدوده مورد مطالعه یک عامل تأثیرگذار در ادراک عمومی از کیفیت زندگی شهری است.

مهم‌ترین هدف این پژوهش بررسی رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت زندگی در مراکز مسکونی شهر اهواز از دیدگاه ساکنین آن است و می‌خواهیم الگوی قابل قبولی برای برنامه‌ریزی کیفیت محیط شهری به ویژه در مراکز مسکونی مادر شهر اهواز معرفی کنیم.

معرفی محدوده مورد مطالعه

اهواز مرکز استان خوزستان یکی از هشت کلانشهر ایران است. این شهر که در بخش مرکزی شهرستان اهواز قرار دارد، در موقعیت جغرافیایی ۳۱ درجه و ۲۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۴۰ دقیقه طول شرقی در بخش جلگه‌ای خوزستان و با ارتفاع ۱۸ متر از سطح دریا واقع می‌باشد. شهر اهواز با ۲۰۰۰۰ هکتار مساحت، چهارمین

شهر وسیع ایران پس از تهران و مشهد و تبریز می‌باشد. جمعیت آن نیز در سرشماری سال ۱۳۹۰ برابر با ۱۳۹۵۱۸۴ نفر بوده که اهواز را در جایگاه هفتمین شهر پرجمعیت ایران قرار می‌دهد.

نقشه شماره ۱-: موقعیت شهر اهواز در سطح کشور، استان خوزستان و شهرستان اهواز

Source: Authors

نقشه شماره ۲-: موقعیت مراکز مسکونی عامری و کیانپارس در شهر اهواز

Source: Authors

مبانی نظری

کیفیت محیط که بخشی از قابلیت‌های محیط می‌باشد (Lang, 2004: 91) همواره هدف نهایی از مطالعات جغرافیایی

ارتقاء کیفیت زندگی انسان می‌باشد. در تعاریف متعدد که از علم جغرافیا از زمان‌های بسیار دور (از زمان اراتوستن) تاکنون ارائه شده است بر رابطه متقابل انسان و محیط تأکید داشته است. اصول مطرح در الگوی بوم‌شناختی جهت تحلیل رابطه ادراک شهروندان از کیفیت محیط زندگی بهره گرفته شده است (Shakouie, 2005: 156). کیفیت زندگی از دو فاکتور مهم تأثیر می‌پذیرد: رفاه شخصی و کیفیت زندگی شهری. این در حالی است که رفاه شخصی بر فرد و کیفیت زندگی شهری به محیط (مکان) مرتبط می‌باشد. یکی از مشخصات اصلی و بنیادی کیفیت زندگی، چند بعدی بودن آن است (Shakouie, 2008: 287). و دارای شاخص‌های متفاوتی است نخست: شاخص‌های عینی، محیط زندگی و کار را شرح می‌دهند، شاخص‌های ذهنی، راه‌هایی که مردم شرایط اطرافشان را درک و ارزیابی می‌کنند، تشریح می‌نمایند. دوم: شاخص‌های ذهنی برای اندازه‌گیری رفاه شخصی مورد استفاده قرار می‌گیرند و شاخص‌های عینی برای مقایسه شهرها و مکان‌ها مورد استفاده واقع می‌شوند. شاخص‌های ذهنی در مباحث برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری نسبت به شاخص‌های عینی برتر هستند، زیرا این شاخص‌ها بازخوردهای ارزشمندی را برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران فراهم می‌کنند (Das, 2008: 298). کیفیت محیط عامل اساسی در رشد، توسعه فکری و در نهایت در قرار دادن افراد در مسیر جامعه است (Matlabi, 2001: 56).

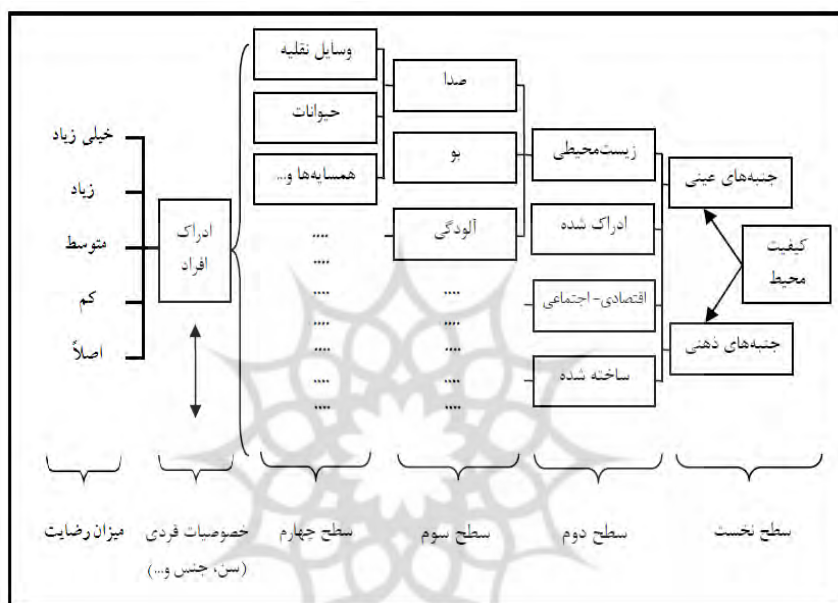
- کیفیت محیط در نواحی مسکونی

محیط با کیفیت بالا رفاه و رضایت‌مندی را به ساکنانش انتقال می‌دهد. شاخص‌های نظیر سلامت و امنیت و راحتی و جذابیت محیط مفهومی عمیق‌تر از واژه کیفیت محیطی را تداعی می‌کند (Van kamp et al, 2003: 7). کیفیت محیطی مسکونی به عنوان شاخصی برای اندازه‌گیری درجه‌ای از محیط که برای زیستن انسان مناسب می‌باشد، مورد استفاده قرار گرفته است (Dou kaili, 2003: 6). در سنجش کیفیت محیط‌های مسکونی ویژگی‌های متعددی باید به طور همزمان مورد توجه قرار گیرد، کمی کردن کیفیت محیط یک مسأله پیچیده است که برای ارزیابی کیفیت محیط‌های مسکونی شهری عوامل رضایت‌مندی ساکنان را باید در نظر گرفت (Van poll, 1997: 29).

- معرفی متغیرها و شاخص‌ها

با توجه به مفهوم چندگانه و سلسله‌مراتبی کیفیت محیط، می‌توان مدل نظری کیفیت محیط را در قالب شکل ۲ تبیین نمود. در این مدل سعی بر این بوده که موارد حاصل از نتایج بررسی تئوری‌های مختلف کیفیت محیط شهری در نظر گرفته شود. این نمودار بر اساس رویکرد از بالا به پایین و ایجاد درخت ارزش کیفیت محیط در چهار سطح شکل گرفته است. در سطح اول درخت ارزش، کیفیت محیط قرار دارد، این مفهوم در این سطح قابل اندازه‌گیری و ارزش‌گذاری نمی‌باشد. در سطح دوم معیارهای اصلی سازنده کیفیت محیط در نواحی سکونت در چهار بعد مد نظر گرفته است؛ بعد اقتصادی-اجتماعی، بعد زیست محیطی، بعد کالبدی یا ساخته شده و بالاخره بعد ادراک شده. اما نکته‌ای که باید به آن اذعان داشت، این است که ابعاد ذکر شده صرفاً به منظور سهولت مطالعه و طبقه‌بندی داده‌های به دست آمده صورت گرفته است، زیرا ابعاد محیط شهری حالتی در هم تنیده دارند و نمی‌توان به طور کامل آنها را از هم تفکیک کرد.

در سطح سوم هرکدام از معیارها به زیرمعیارهای مربوطه تقسیم شده است، برای بعد اقتصادی-اجتماعی، معیارهای تسهیلات شهری، روابط اجتماعی، شلوغی، امنیت در نظر گرفته شده است. صدا، بو، آلودگی، زباله و فضای سبز معیارهای تشکیل دهنده بعد زیست محیطی را تشکیل داده‌اند. بعد کالبدی (ساخته شده) از معیارهای ساختمان‌ها، شبکه دسترسی، دسترسی به خدمات تشکیل شده است. بعد ادراک شده دارای معیارهای نظم، خوانایی، سرزندگی و تعلق مکانی می‌باشد. در سطح چهارم جز معیارهای تعریف شده (به صورت سنجه‌هایی) بر اساس شاخص‌های کیفیت محیط (رضایت‌مندی-احساس آزرده‌گی) آورده شده است. مجموع سنجه‌های مورد استفاده برای تحلیل این سطح، بالغ بر ۹۵ معیار می‌باشد که به منظور پرهیز از اطاله سخن از ذکر آنها در متن مقاله پرهیز شده است.

شکل شماره ۲: مدل مفهومی کیفیت محیط، ابعاد و عوامل شانزده گانه آن

Source: authors

- دیدگاه‌های نظری در ارتباط با کیفیت محیط زندگی و رضایت‌مندی از آن

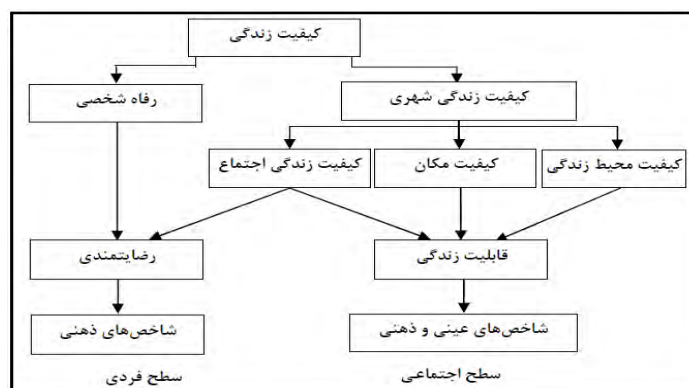
تمرکز روی کیفیت محیطی به عنوان کلیدی برای پژوهش در جغرافیای اجتماعی شهری می‌باشد. بر این اساس جغرافیای اجتماعی شهری تلاش قابل ملاحظه‌ای برای ارزیابی محیط‌های مختلف سکونتی معطوف داشته است (Pacione, 1984). جغرافیدانان همواره هدف غایی از مطالعات جغرافیایی را ارتقاء کیفیت زندگی انسان عنوان کرده‌اند. در تعاریف متعدد که از علم جغرافیا از زمان‌های بسیار دور (از زمان ارتوستن) تاکنون ارائه شده است بر رابطه متقابل انسان و محیط تأکید داشته است. جغرافیدانان همواره در پی بهینه کردن این رابطه در جهت مطلوبیت بخشی به زندگی انسان بوده‌اند. این پژوهش در قالب دیدگاه مکتب جغرافیای رفتار فضایی سعی در تبیین ویژگی‌های فردی تأثیرگذار بر ادراک شهروندان از کیفیت محیط زندگی را دارد. مکتب رفتار فضایی در پی شناخت نقشه‌های ذهنی افراد و پرده‌برداری از ادراکات عمیق آنها در باره مکان‌ها است (Shakouie, 2005: 111). اما در این دیدگاه ویژگی‌های فردی نیز در این ارتباط تأثیرگذار می‌باشند، به بیانی دیگر در فرآیند ادراک افراد از کیفیت محیط صافی‌هایی وجود دارد که آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در تبیین رابطه رفتار انسان و محیط الگوهای مختلفی ارائه

شده است. از جمله آن؛ الگوی ماشین‌انگار، الگوی ادراکی-شناختی-انگیزشی، الگوی رفتاری، الگوی بوم‌شناختی یا الگوی نظام‌های اجتماعی انسان می‌باشد. بررسی این الگوها نشان می‌دهد، در ابتدا نوع نگاه به رفتار انسان و محیط رابطه استاتیک و حاکی از تأثیرپذیری شدید انسان از محیط بوده است (الگوی ماشین‌انگار انسان) اما به مرور زمان دیدگاه‌ها به سمتی سوق پیدا کرده که رفتار انسان و محیط به صورت در هم تنیده، با هم و به صورت پویا و در حال تغییر مورد بررسی قرار می‌گیرند که این همان الگوی بوم‌شناختی را تداعی می‌نماید (Altman, 2003: 248-249).

در این مطالعه از اصول مطرح در الگوی بوم‌شناختی جهت تحلیل رابطه ادراک شهروندان از کیفیت محیط زندگی بهره گرفته شده است. رونالد جانسون در این باره بر این اعتقاد است که، در زمان ما هدف بسیاری از جغرافیادانان این است که در سراسر جهان با حذف نابرابری‌های شدید اجتماعی و اقتصادی، همه خانواده‌ها بتوانند به شغل دائمی، مسکن سالم، بهداشت و درمان، آموزش و امنیت (Shakouie, 2004: 156) و به طور کل به یک حد رضایت بخش از زندگی دست یابند. مطالعه ادبیات کیفیت زندگی نشان می‌دهد که این مفهوم بر دو موضوع تمرکز دارد: رفاه شخصی و کیفیت زندگی شهری. در حالی که رفاه شخصی بر فرد مترتب است؛ کیفیت زندگی شهری به محیط مرتبط می‌باشد.

تمامی مطالعات کیفیت زندگی تحت دو سرفصل شاخص‌های عینی و ذهنی صورت می‌گیرند، بنابراین یکی از مشخصات اصلی و بنیادی کیفیت زندگی، چند بعدی بودن آن است (Allen, Vogt and Cordes, 2002: 14). شاخص‌های عینی، محیط زندگی و کار را تشریح می‌کنند، شاخص‌های ذهنی راه‌هایی که مردم شرایط اطراف‌شان را درک و ارزیابی می‌کنند، تشریح می‌نمایند. به طور کل شاخص‌ها ذهنی برای اندازه‌گیری رفاه شخصی مورد استفاده قرار می‌گیرد و شاخص‌های عینی برای مقایسه شهرها و مکان‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. با توجه به شاخص‌های ذهنی، رفاه شخصی بر اساس رضایت‌مندی هدف می‌باشد، در حالی که شاخص‌های عینی، کیفیت زندگی شهری را با توجه به قابلیت زندگی بودن آن نشان می‌دهد (Levent, 2006: 4). شاخص‌های ذهنی برای اهداف برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری نسبت به شاخص‌های عینی ارجح‌تر است، زیرا این شاخص‌ها بازخوردهای ارزشمندی را برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران فراهم می‌کنند (Das, 2008: 298).

در این راستا کیفیت محیط که بخشی از قابلیت‌های محیط می‌باشد (Lang, 2004: 91) بر اساس ادراک محیطی افراد مورد بررسی قرار می‌گیرد. ادراک محیط فرآیندی است که از طریق آن انسان داده‌های لازم را بر اساس نیازش از محیط پیرامون خود بر می‌گزیند. لذا می‌توان آن را هدفمند دانست، که به فرهنگ، نگرش و ارزش حاکم بر تفکر ادراک‌کننده بستگی دارد. در حقیقت ادراک محیطی، از تعامل ادراک حسی و شناخت که در ذهن انسان تجربه شده اند حادث می‌شوند. در این فرآیند نقش محیط به عنوان عامل اساسی در رشد، توسعه و در نهایت در یادگیری مورد توجه قرار می‌گیرد (Matlabi, 2001: 56).

شکل شماره ۳: اجزای تشکیل دهنده کیفیت زندگی (Levent, 2006: 5)

بحث

- رضایت مندی شهروندان از کیفیت محیط

به منظور به دست آوردن میزان رضایت مندی شهروندان از کیفیت زندگی و معیارهای منتخب، از دیدگاه شهروندان از آزمون T تک نمونه‌ای^۱ استفاده شده است. با توجه به اینکه در جریان ابزار گردآوری داده‌ها از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده و رتبه‌های ۱ تا ۵ به پاسخ‌ها اختصاص داده شده و امتیاز ۱ نشان دهنده میزان بسیار کم رضایت مندی و امتیاز ۵ نشان دهنده بیشترین حد رضایت مندی است. لذا عدد ۳ را می‌توان به عنوان میانه نظری پاسخ‌ها انتخاب کرد. لذا می‌توان میانگین امتیاز میزان رضایت مندی را با عدد ۳ مقایسه کرد. میانگین امتیاز شانزده معیار مورد بحث برای ساکنین مراکز مسکونی محلات کیانپارس و محله عامری به ترتیب ۲/۹۶ و ۲/۸۸ محاسبه شد. هر دو میانگین به دست آمده، نشان دهنده رضایت پایین‌تر از حد متوسط تعریف شده، می‌باشد. تفاوت ۰/۰۸ بین میانگین رضایت مندی از محیط مراکز مسکونی محلات کیانپارس و محله عامری مورد بررسی نشان دهنده سطح رضایت تقریباً مشابه است. همچنین با توجه به میانگین‌های محاسبه شده در هر دو محله، که بسیار به هم نزدیک می‌باشند و تفاوت‌های جغرافیایی و فرهنگی نسبی بین ساکنین نواحی مرکز مسکونی محلات کیانپارس و عامری، می‌توان چنین نتیجه گرفت که این ارقام نزدیک ناشی از عواملی غیر از عوامل تشکیل دهنده کیفیت محیط می‌باشد.

همان‌طوری که در جدول شماره ۲-، نیز می‌توان مشاهده کرد در ارتباط با عوامل شانزده گانه میزان رضایت مندی ساکنین مراکز مسکونی محلات کیانپارس و عامری در هفت مورد (صدا، بو، آلودگی، شلوغی و تعلق مکانی، ساختمان‌ها، خوانایی بافت) بیشتر از میانگین (عدد ۳ تعریف شده) بوده و در مابقی معیارها نارضایتی نسبی بین ساکنین دیده می‌شود. همچنین در این محله بهترین حالت رضایت مندی در بین معیارها متعلق به عنصر خوانایی بافت با میانگین ۴/۰۴ و پایین‌ترین میانگین رضایت مندی در بین عوامل شانزده گانه مربوط به معیار نارضایتی از فضای سبز با میانگین ۱/۷۸ می‌باشد.

در ارتباط با عوامل شانزده گانه میزان رضایت مندی ساکنین مراکز مسکونی محله عامری نیز به مانند محله عامری، هفت معیار (صدا، بو، امنیت، آلودگی محیط، شلوغی و تعلق مکانی و خوانایی بافت) بیشتر از میانگین بوده و در مابقی معیارها نارضایتی نسبی بین ساکنین دیده می‌شود. همچنین در این محله بهترین حالت رضایت مندی در بین

^۱ - One- Sample T Test

معیارها متعلق به معیار صدا با میانگین ۴/۴۹ و پایین‌ترین میانگین رضایت‌مندی در بین عوامل شانزده گانه مربوط به معیار کمبود فضای سبز با میانگین ۱/۶۲ می‌باشد. با بررسی نتایج جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود که چهار معیار تسهیلات شهری، نظم شهری، سرزندگی محیط شهر، دسترسی به خدمات دارای میزان رضایت‌مندی بسیار پایین می‌باشد و رضایت از این معیارها بسیار پایین بوده است. ولی در محله کیانپارس میزان رضایت‌مندی تا حدودی بهتر از محله عامری می‌باشد، تنها در معیار فضای سبز میزان رضایت‌مندی در این محله بسیار پایین بوده است بنابراین می‌توان گفت بیشتر مردم گزینه دوم (کم) به بالا را انتخاب کرده‌اند.

جدول شماره ۲- امتیاز هر یک از شانزده معیار تشکیل دهنده کیفیت محیط

شاخص‌ها	مرکز مسکونی محله کیانپارس		مرکز مسکونی محله عامری	
	تعداد پاسخگویان	امتیاز شاخص	تعداد پاسخگویان	امتیاز شاخص
صدا	۱۹۰	۳/۷۳	۱۹۰	۴/۴۹
بو	۱۹۰	۳/۸۳	۱۹۰	۴/۰۳
آلودگی	۱۹۰	۳/۹۹	۱۹۰	۴/۱۹
زیاله	۱۹۰	۲/۶۸	۱۹۰	۲/۳۲
امنیت	۱۹۰	۲/۵۵	۱۹۰	۲/۳۳
شلوغی	۱۹۰	۳/۸۴	۱۹۰	۴/۰۳
تسهیلات شهری	۱۹۰	۲/۲۷	۱۹۰	۱/۹۷
تعلق مکانی	۱۹۰	۳/۳۳	۱۹۰	۳/۱۳
ساختمان‌ها	۱۹۰	۳/۳۷	۱۹۰	۲/۸۱
شبکه دسترسی	۱۹۰	۲/۴۵	۱۹۰	۲/۰۳
فضای سبز	۱۹۰	۱/۷۸	۱۹۰	۱/۶۲
روابط اجتماعی	۱۹۰	۲/۷۸	۱۹۰	۳/۰۱
دسترسی به خدمات	۱۹۰	۲/۱۵	۱۹۰	۱/۹۳
سرزندگی	۱۹۰	۲/۱۳	۱۹۰	۱/۸۵
خوانایی	۱۹۰	۴/۰۴	۱۹۰	۴/۴۰
نظم	۱۹۰	۲/۵۱	۱۹۰	۱/۹۳

Source: authors

۱- بررسی متغیرهای اقتصادی- اجتماعی مؤثر بر رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی

۱- رابطه بین متغیرها با عوامل شانزده گانه کیفیت محیط

در این باره برای متغیرهای سن، جنس، وضعیت تأهل و سلامتی به عنوان متغیرهای اقتصادی- اجتماعی که دارای مقیاس اسمی هستند، از آزمون ضریب همبستگی فی و کرامر و برای میزان تحصیلات و میزان رضایت مالی شخص که در ادامه متغیرهای اجتماعی- اقتصادی هستند و مقیاس رتبه‌ای را دارا می‌باشند از روش همبستگی رتبه‌ای استفاده شده است. سطح معنی‌داری روابط بین متغیرها در سطح ۰/۰۵ (۹۵ درصد معنی‌داری) و ۰/۰۱ (۹۹ درصد معنی‌داری) بررسی شده است، که میزان آن برای هر یک از عوامل در جدول شماره ۳ آورده شده است.

در کل پاسخگویان مربوط به ساکنین مراکز مسکونی محلات کیانپارس متغیر جنس تنها با سه معیار شلوغی، شبکه دسترسی و نظم رابطه معناداری ندارد و در سایر عوامل معنی‌دار بوده است. متغیر سن با همه عوامل رابطه معناداری دارد. متغیر وضعیت تأهل با همه موارد معنادار بوده است، متغیر میزان تحصیلات با عوامل صدا، بو، آلودگی، زیاله و تسهیلات شهری، شبکه دسترسی، فضای سبز، دسترسی به خدمات، سرزندگی، نظم رابطه معنادار نبوده است. همچنین متغیر سلامت با همه عوامل رابطه معناداری دارد و نهایتاً متغیر رضایت مالی با عوامل کیفیت جمع‌آوری زیاله، صدا، بو، تعلق مکانی، نظم، سرزندگی و خوانایی بافت رابطه معنادار نبوده است.

همچنین در کل پاسخگویان مربوط به ساکنین مراکز مسکونی محله عامری متغیر جنس با همه عوامل به جز خوانایی بافت رابطه معناداری دارد. متغیر سن با کلیه عوامل به جز دسترسی به خدمات دارای رابطه معناداری می‌باشد. متغیر وضعیت تأهل با عوامل ذکر شده معنا دار بوده است، متغیر میزان تحصیلات با عامل، جمع‌آوری زباله، تسهیلات شهری، تعلق مکانی، روابط اجتماعی، دسترسی به خدمات، دسترسی به خدمات، سرزندگی، سرزندگی و نظم دارای رابطه معناداری است. همچنین متغیر رضایت اقتصادی با کیفیت آلودگی، صدا، شلوغی، تعلق مکانی و سرزندگی، روابط اجتماعی و خوانایی دارای رابطه معنادار نبوده است. مقدار Sig هر کدام را نیز می‌توان در جدول مربوطه مشاهده کرد.

جدول شماره-۳: رابطه بین متغیرهای اقتصادی- اجتماعی با عوامل شانزده گانه محیط

عوامل	جنس		سن		وضعیت تأهل	
	مراکز مسکونی محله کیانپارس	مراکز مسکونی محله عامری	مراکز مسکونی محله کیانپارس	مراکز مسکونی محله عامری	مراکز مسکونی محله کیانپارس	مراکز مسکونی محله عامری
	همبستگی	Sig	همبستگی	Sig	همبستگی	Sig
صدا	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
بو	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
آلودگی	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
زباله	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
امنیت	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
شلوغی	ندارد	۰/۰۶۷	دارد	۰/۰۴۸	دارد	۰/۰۰۵
تسهیلات شهری	دارد	۰/۰۰۱	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
تعلق مکانی	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
ساختمان‌ها	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
شبکه دسترسی	ندارد	۰/۳۵۷	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
فضای سبز	دارد	۰/۰۰۲	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۱
روابط اجتماعی	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
دسترسی به خدمات	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۲۶۱
سرزندگی	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۴۲	دارد	۰/۰۱۹
خوانایی	دارد	۰/۰۲۰	ندارد	۰/۸۰۰	دارد	۰/۰۰۰
نظم	ندارد	۰/۹۴۵	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
عوامل	میزان تحصیلات				رضایات اقتصادی	
	مراکز مسکونی محله کیانپارس	مراکز مسکونی محله عامری	مراکز مسکونی محله کیانپارس	مراکز مسکونی محله عامری	مراکز مسکونی محله کیانپارس	مراکز مسکونی محله عامری
صدا	ندارد	۰/۲۳۴	دارد	۰/۰۰۳	دارد	۰/۸۳۶
بو	ندارد	۰/۲۱۲	دارد	۰/۰۰۱	ندارد	۰/۰۰۲
آلودگی	ندارد	۰/۴۰۲	دارد	۰/۳۳۱	ندارد	۰/۱۰۵
زباله	ندارد	۰/۳۷۷	ندارد	۰/۴۲۹	دارد	۰/۰۰۰
امنیت	دارد	۰/۰۰۹	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
شلوغی	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۶۳۸
تسهیلات شهری	ندارد	۰/۸۵۳	ندارد	۰/۰۵۲	دارد	۰/۰۰۰
تعلق مکانی	دارد	۰/۰۰۲	ندارد	۰/۲۴۳	دارد	۰/۲۳۷
ساختمان‌ها	دارد	۰/۰۰۱	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۰
شبکه دسترسی	ندارد	۰/۰۷۶	ندارد	۰/۸۶۶	دارد	۰/۰۲۴
فضای سبز	دارد	۰/۰۵۲	دارد	۰/۰۱۱	دارد	۰/۰۰۰
روابط اجتماعی	دارد	۰/۰۰۸	ندارد	۰/۱۸۴	دارد	۰/۱۵۷
دسترسی به خدمات	ندارد	۰/۶۰۴	ندارد	۰/۰۶۴	دارد	۰/۰۰۳
سرزندگی	ندارد	۰/۳۲۷	ندارد	۰/۸۳۷	دارد	۰/۰۶۷
خوانایی	دارد	۰/۰۰۰	دارد	۰/۰۰۲	دارد	۰/۰۸۴
نظم	ندارد	۰/۷۴۹	ندارد	۰/۴۸۷	دارد	۰/۳۴

Source: authors

۲- رابطه بین متغیرها با رضایت‌مندی از کیفیت محیط زندگی

از آنجایی که در ضمن مقاله نیز بیان شد، کیفیت محیط زندگی به عنوان متغیر وابسته اصلی که حاصل برآیند عوامل شانزده گانه می‌باشد، در نظر گرفته شد. بدین منظور برای بیان رابطه بین متغیرهای اقتصادی-اجتماعی با رضایت‌مندی از کیفیت محیط زندگی به مانند قسمت نخست عمل شده است. در جدول شماره-۴، رابطه بین ویژگی‌های فردی با متغیر وابسته اصلی (میزان رضایت‌مندی از کیفیت محیط زندگی) بیان شده است.

جدول شماره-۴: همبستگی بین ویژگی‌های فردی با رضایت‌مندی از کیفیت محیط زندگی

رضایت‌مندی از کیفیت محیط زندگی در محلات کیانپارس و عامری					
متغیر Y			متغیر X		
کیانپارس			عامری		
همبستگی	Sig	P-value	همبستگی	Sig	P-value
دارد	۰/۰۰۴	۰/۲۰۸	دارد	۰/۰۰۰	۰/۳۳۶
ندارد	۰/۷۱۱	۰/۰۲۷	ندارد	۰/۶۸۹	۰/۰۲۹
دارد	۰/۰۰۵	۰/۲۰۱	دارد	۰/۰۰۰	۰/۲۹۴
ندارد	۰/۴۰۵	۰/۰۶۱	ندارد	۰/۸۲۳	۰/۰۱۶
دارد	۰/۰۰۰	۰/۵۳۹	دارد	۰/۰۰۰	۰/۷۰۵
دارد	۰/۰۰۰	۰/۴۰۹	ندارد	۰/۴۴۲	۰/۰۵۶

Source: authors

همانطوری که مشاهده می‌شود، در هر دو محدوده مورد مطالعه بین دو متغیر جنس و وضعیت تأهل با میزان رضایت‌مندی از کیفیت محیط زندگی رابطه معناداری موجود نبوده است. غیر از مقادیر محاسبه شده برای Sig و P-value در هر دو محدوده مورد بحث، در ارتباط با هدف پژوهش تنها تفاوتی که می‌توان در دو نمونه مذکور مشاهده کرد، رابطه‌ای که بین وضعیت سلامت و میزان رضایت‌مندی از کیفیت محیط زندگی در محله عامری وجود دارد، و معنادار نبوده است حال آنکه چنین رابطه‌ای در محله کیانپارس به دست نیامده است.

در ادامه برای بررسی و مقایسه دو محله مسکونی کیانپارس و محله عامری از آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده شد و با این آزمون در پی آن هستیم که رابطه ریاضی و تحلیلی آن را برآورد کنیم به طوری که بتوان کمیت یک متغیر مجهول را با استفاده از متغیر یا متغیرهای معلوم، تعیین کرد. شیوه کار به این صورت می‌باشد که ابتدا باید معنا داری کل مدل رگرسیون مورد آزمون قرار گیرد که این کار توسط جدول ANOVA صورت می‌گیرد سپس باید معنی داری تک تک ضرایب متغیرهای مستقل بررسی شود. از آزمون دوربین واتسون برای شناسایی تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش بینی شده توسط معادله رگرسیون (استقلال داده‌ها) استفاده شده است. با توجه به اینکه آمار به دست آمده (۲/۰۴) در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد همبستگی بین خطاها وجود دارد و می‌توان از آزمون رگرسیون استفاده کرد.

جدول شماره-۵: میزان تبیین تغییرات متغیر وابسته میزان رضایت‌مندی از کیفیت زندگی شهری به وسیله شاخص‌های کیفیت محیط

مدل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	تخمین خطای	آزمون استقلال خطاها
۱	۰/۶۳۵	۰/۴۰۴	(R ²)	استاندارد	DW (دوربین-واتسون)
			۰/۳۸۴	۰/۷۳۸	۲/۰۴۳

Source: authors

همچنین در جدول شماره (۵) نشان داده شده که میزان همبستگی بین متغیرهای (بعد سلامت محیطی، بعد سلامت اجتماعی، بعد سلامت جسمانی، بعد سلامت روانی، کیفیت محیط شهر، مشارکت اجتماعی در امور شهری) با متغیر وابسته‌ی کیفیت محیط سکونتی محلات مسکونی محله کیانپارس برابر با ۰/۶۳۵ بوده و این متغیرها تنها قادر به تبیین حدود ۰/۳۸ درصد از تغییرات می‌باشند، مقادیر باقی مانده متغیر وابسته توسط عوامل ناشناخته‌ی دیگر است. این همبستگی نشان می‌دهد که محله عامری در شهر اهواز از کیفیت محیط چندان مناسبی برخوردار نمی‌باشد.

جدول شماره-۶: تحلیل واریانس رگرسیون بین میزان رضایتمندی از کیفیت محیط زندگی ساکنین

آزمون معنی‌دار متفاوت	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون	سطح معنی داری
اثر رگرسیون	۶۷/۵۱۳	۶	۱۱/۲۵۲	۲۰/۶۶۱	۰/۰۰۰
باقی مانده	۹۹/۶۶۵	۱۸۳	۰/۵۴۵		
کل	۱۶۷/۱۷۹	۱۸۹			

Source: authors

همان‌طور که در جدول شماره (۶) مشاهده می‌شود، سطح معنی داری برابر صفر است که چون این مقدار از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد در نتیجه وجود رابطه‌ی معنی دار بین متغیرهای مورد نظر تأیید می‌شود و این امر حاکی از آن است که دست کم یکی از متغیرهای مستقل دارای رابطه‌ی خطی با متغیر وابسته می‌باشد.

جدول شماره ۷: آماره‌های ضرایب مدل رگرسیونی متغیرهای قابل پیش بینی در کیفیت محیط در محله کیانپارس

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضریب استاندارد بتا	مقدار (t)	سطح معنی داری
	بتا خطای استاندارد	ضرایب غیر استاندارد			
بعد سلامت محیطی	۰/۳۷۴	۰/۰۷۳	۰/۳۶۶	۵/۰۸۵	۰/۰۰۰
بعد سلامت اجتماعی	۰/۳۴۲	۰/۰۶۶	۰/۳۴۶	۵/۱۴۶	۰/۰۰۰
بعد سلامت جسمانی	-۰/۰۲۲	۰/۰۷۶	-۰/۰۲۰	۰/۲۸۹	۰/۷۷۳
بعد سلامت روانی	۰/۳۳۶	۰/۰۹۶	۰/۲۲۸	۳/۵۱۹	۰/۰۰۱
کیفیت محیط شهر	۰/۲۴۰	۰/۱۵۰	-۰/۱۱۴	-۱/۶۰۳	۰/۱۱۱
مشارکت اجتماعی در امور شهری	۰/۰۲۹	۰/۰۹۹	-۰/۰۲۰	-۰/۱۹۷	۰/۷۶۷

Source: authors

نتایج جدول شماره پنج نشان می‌دهد که عامل بعد سلامت محیطی با امتیاز ۰/۳۷۴ دارای بیشترین اثر می‌باشد بدین معنی که به ازای یک واحد تغییر در بعد سلامتی محیط ۰/۳۷۴ تغییر در کیفیت محیط زندگی ایجاد می‌شود. بعد سلامت اجتماعی و بعد سلامت روانی و کیفیت محیط شهر به ترتیب (۰/۳۴۲) و (۰/۳۳۶)، (۰/۲۴۰) دارای رتبه‌های بعدی قرار دارند. کمترین اثر مربوط به بعد سلامت جسمانی می‌باشد که دارای اثرات منفی بر کیفیت محیط شهر است. به علاوه در سه بعد سلامت محیطی، سلامت اجتماعی و سلامت روانی سطح معنا داری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و اثرات آنها بر روی کیفیت محیط شهری قابل پیش بینی می‌باشد. اکنون به بررسی وضعیت محله عامری می‌پردازیم و نتایج حاصل از مدل رگرسیون در زیر نشان داده شده است. نتیجه آزمون دوربین واتسون نشان می‌دهد که خطاها دارای استقلال می‌باشند.

جدول شماره-۸: میزان تبیین تغییرات متغیر وابسته میزان رضایتمندی از کیفیت زندگی شهری به وسیله شاخص‌های کیفیت محیط

مدل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تصحیح شده	تخمین خطای استاندارد	آزمون استقلال خطاها
	(R)	(R ²)	(R ²)	DW (دوربین-واتسون)	
۱	۰/۵۲۰	۰/۲۷۰	۰/۲۴۷	۰/۶۰۹	۱/۹۶۸

Source: authors

میزان همبستگی بین متغیرها از کیفیت محیط سکونتی محلات مسکونی محله عامری برابر با ۰/۵۲۰ بوده و این متغیرها تنها قادر به تبیین حدود ۰/۴۵ درصد از تغییرات می‌باشند، مقادیر باقی مانده متغیر وابسته توسط عوامل

ناشناخته‌ی دیگر است. این همبستگی نشان می‌دهد که محله‌ی عامری در شهر اهواز از کیفیت محیط چندان مناسبی برخوردار نمی‌باشد و نسبت به محله‌ی کیانپارس دارای سطح رضایت‌مندی ضعیف‌تری می‌باشد.

جدول شماره ۹: آماره‌های ضرایب مدل رگرسیونی متغیرهای قابل پیش‌بینی در کیفیت محیط در محله‌ی عامری

آزمون معنی‌دار متفاوت	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون	سطح معنی‌داری
اثر رگرسیون	۲۵/۱۴۵	۶	۴/۱۹۱	۱۱/۳۰۷	۰/۰۰۰
باقی مانده	۶۷/۸۲۹	۱۸۳	۰/۳۷۱		
کل	۹۲/۹۷۴	۱۸۹			

Source: authors

همان‌طور که در جدول شماره ۹ (مشاهده می‌شود، سطح معنی‌داری برابر صفر است که چون این مقدار از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد در نتیجه وجود رابطه‌ی معنی‌دار بین متغیرهای مورد نظر تأیید می‌شود و این امر حاکی از آن است که دست کم یکی از متغیرهای مستقل دارای رابطه‌ی خطی با متغیر وابسته می‌باشد.

جدول شماره ۱۰: آماره‌های ضرایب مدل رگرسیونی متغیرهای قابل پیش‌بینی در کیفیت محیط در محله‌ی عامری

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضریب استاندارد	مقدار (t)	سطح معنی‌داری
	بتا	بتا خطای استاندارد			
بعد سلامت محیطی	۰/۴۳۶	۰/۰۷۹	۰/۴۵۲	۵/۵۲۸	۰/۰۰۰
بعد سلامت اجتماعی	۰/۳۳۷	۰/۰۸۲	۰/۳۵۲	۴/۱۳۲	۰/۰۰۰
بعد سلامت جسمانی	۰/۰۰۳	۰/۰۷۳	۰/۰۰۴	۰/۰۴۶	۰/۹۶۴
بعد سلامت روانی	-۰/۱۹۲	۰/۱۱۴	-۰/۱۷۱	-۱/۶۷۹	۰/۰۹۵
کیفیت محیط شهر	-۰/۳۴۶	۰/۱۵۷	-۰/۱۸۳	-۲/۲۱۰	۰/۰۲۸
مشارکت اجتماعی در امور شهری	۰/۱۵۶	۰/۰۹۷	۰/۱۲۹	۱/۵۹۹	۰/۱۱۱

Source: authors

نتایج جدول شماره پنج نشان می‌دهد که عامل بعد سلامت محیطی با امتیاز ۰/۴۵۲ دارای بیشترین اثر می‌باشد، بدین معنی که به ازای یک واحد تغییر در بعد سلامتی محیط ۰/۴۵۲ تغییر در کیفیت محیط زندگی ایجاد می‌شود. بعد سلامت اجتماعی با اثر گذاری (۰/۳۵۲) دارای رتبه‌های بعدی قرار دارند. کمترین اثر مربوط به بعد سلامت جسمانی می‌باشد که دارای اثرات منفی بر کیفیت محیط شهریست.

به علاوه در سه بعد سلامت محیطی، سلامت اجتماعی کیفیت محیط شهر سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و اثرات آنها بر روی کیفیت محیط شهری قابل پیش‌بینی می‌باشد. سایر عوامل دارای اثر گذاری کم و منفی می‌باشند. کمترین اثر پذیری مربوط به بعد سلامت جسمانی می‌باشد.

نتیجه‌گیری

نتایج نشان می‌دهد که میزان رضایت شهروندان از کیفیت محیط در حد مطلوبی قرار ندارد. در ارتباط با میزان آزمون T تک نمونه‌ای در هر دو محدوده‌ی مورد بحث، تفاوت به گونه‌ای می‌باشد که حتی می‌توان از در نظر گرفتن اختلاف مقادیر محاسبه شده (۰/۰۱) نیز صرف نظر کرد. به هر حال با توجه به تفاوت‌های فرهنگی نسبی بین ساکنین مرکز مسکونی محلات کیانپارس و عامری، علت این موضوع را می‌توان تفاوت‌های فردی وابسته به صفات اجتماعی-اقتصادی بررسی کرد. نتایج این بررسی‌ها نشان می‌دهد که متغیر جنسیت در ادراک محیط تأثیرگذار است و این مهم در هر دو جامعه مورد بحث تأیید شده است. همچنین علاوه بر تحصیلات و تأهل و رضایت اقتصادی شهروندان ساکن در مراکز مسکونی این محلات نیز در ادراک محیط آنان مؤثر است که به مانند متغیر قبلی (جنسیت) در دو جامعه مورد اشاره مورد آزمون قرار گرفته نتایج به این صورت بوده است که وضعیت تأهل در هر دو جامعه مورد

تأیید قرار گرفته است ولی رضایت اقتصادی تنها در محله عامری رضایت بخش نبوده است و تأیید می‌شود در حالی که تأثیر همین عامل در محله کیانپارس رد می‌شود.

آنچه که ما امروز شاهد آن هستیم، محیطی است که ناخواسته در حال زندگی در آنیم و از آن تأثیر نیز می‌پذیریم، اما آنچه مسلم است تأثیرات ناشی از ویژگی‌های فردی بر روی ادراکات محیطی را نمی‌توان نادیده گرفت، زیرا ادراکات محیطی و کیفیت‌های کسب شده توسط ساکنین از آن می‌تواند تابعی از متغیرهای فردی بوده که حالت نسبی به خود می‌گیرد.

دستاوردهای پژوهشی مقاله و کاربرد آن

در ادامه، دستاوردهای پژوهشی مقاله به شرح زیر ارائه می‌شود:

- برنامه‌ریزی مدونی برای تأمین خدمات و تسهیلات موردنیاز ساکنان و توزیع متعادل آن‌ها در سطح محدوده انجام خواهد شد.

- ضریب امنیت اجتماعی از طریق تقویت نقش نظارت اجتماعی و کنترل غیررسمی به عنوان مکمل نظارت و کنترل رسمی انجام خواهد شد.

- کاربری فضاهای رهاشده و مانند اینها شناسایی خواهد شد.

- ایجاد، توسعه و تجهیز فضاهای فراغتی با تأکید بر محیط طبیعی و پتانسیل‌های طبیعی در هر دو منطقه (مجاورت با رودخانه کارون) شناسایی خواهد شد؛

- حفظ و ارتقای عناصر کالبدی با ارزش بافت تاریخی و تغییر کاربری‌های آن‌ها به کاربری‌هایی چون موزه، کتابخانه، قهوه‌خانه سنتی و مانند اینها؛

- ارتقای کیفیت فضاهای سبز و پارک‌های موجود و ایجاد فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی در هر دو محله؛

- ساماندهی فعالیت‌های تفریحی، گذران اوقات فراغت، ورزشی و گردشگری و حذف فعالیت‌های ناسازگار و آلاینده محیط و نظایر آن، همراه با تقویت صنایع دستی و جایگزینی کاربری‌های مناسب؛

- تقویت عناصر نشانه‌ای طبیعی و کالبدی موجود در بافت؛

- تقویت و توسعه شبکه‌ای فضاهای باز و سبز، با تکیه بر قابلیت‌های محیطی - کالبدی و فرهنگی فضاها؛

- ارتقای کیفیت فضایی پیاده‌روها و ایجاد حلقه‌های پیاده‌روی هم پیوند و امن، در قالب شبکه پیاده‌روی بافت مورد مطالعه

به طور کلی راهکارهای مذکور، به همراه بسیاری موارد دیگر در ارتقای کیفیت محله‌های شهری نقش ویژه‌ای دارند. این در حالی است که هر چه میزان رضایت ساکنان محله‌های شهری از کیفیت محیط زندگی‌شان افزایش یابد، در نگهداری جمعیت در این‌گونه بافت‌ها مؤثر خواهد بود. ارتقای کیفیت مسکونی در ابعاد مختلف اجتماعی، کالبدی، فرهنگی و تأسیسات و تجهیزات شهری و جز اینها و افزایش رضایت‌مندی شهروندان از این قسمت‌های شهر به افزایش تمایل افراد برای ادامه زندگی در این محله‌های شهری و ماندگاری در آنها منجر می‌گردد.

References

1. A.L.Brown. (2003). Increasing the utility of urban environmental quality information, Landscape and Urban planning 65, p.p 85-93.

2. Baycanlevent, Tuzin and Peter Nijkamp, Quality of Urban Life (2006). A Taxonomic Perspective, Journal of Studies in Regional Science, Vol 36, no 2.
3. Chapman, David (2004): Creation neighborhoods and places in the built environment, she cried and M. Tabibian translation, printing, Tehran, Tehran University Press.
4. Das, D. (2008). Urban Quality of Life: A case study of Guwahati, Social Incicators Research, 88
5. Environment and Planning: Society and Space, No. 9, PP. 41.
6. Fahkrudin (1991). Quality of Urban Life, Rawat publication, Jaipur, first edition.
7. Kaili, Dou (2003). Fuzzy Evaluation of Urban Environmental Quality, September.
8. Kaili, Dou (2003). Fuzzy Evaluation of Urban Environmental Quality, September.
9. Lang, John (2004): Creation of architectural theory: the role of behavioral science in environmental design, translation Alireza objective oven, Second Edition, Tehran, Tehran University Press.
10. Matlabi, Ghasem. (2001): Psychology of the new knowledge in the service of architecture and urban design, fine arts magazine, No. 10,
11. Michael Pacione. (2003). Urban environmental quality and human wellbeing- a social geographical perspective, landscape and urban planning 65, p.p. 19. 30.
12. Pacione, M. (1984). Evaluating the quality of the residential environment in a high rise public housing development. Appl. Geogr. 4 (1), 59-70.
13. planning, No. 65, PP. 5-18.
14. Rahnamaei, Mohamadtaghi and Shah Hussein, Parvanrh(2004): the process of urban planning, printing, Tehran, publisher side.
15. Seifoddini, F., 2002, Dictionary of Urban and Regional Planning, Shiraz, Second Printing.
16. Shakouie, H. (2005): Philosophy of environmental and geographical Schools, Second Edition, Tehran, geographical
17. Simonsen, K., 1991, Toward an Understanding of Contextuality of Mode of Life,
18. Urban Environmental Quality and Human Well-being towards a Conceptual Framework and Demarcation of Concepts: a literature study. in landscape and urban
19. Van kamp, Irene et al (2003). Urban Environmental Quality and Human Well-being toward a Conceptual Framework and Demarcation of Concepts; Literature Study, Journal of Landscape and Urban Planning 65, 5-18.
20. Van Kamp, Irene, KeesLeidel Meijer, GooitskeMarsman, Augustinus de Hollander, 2003,
21. Van poll, Ric (1997). The Perceived Quality of Urban Environment: A multi-attribute evaluation, University of Groningen.
22. ZerenGulersoy, Nuran and OzsoyAhsen and Tezer, Azime and GenliYigiter, reyhan and Gunay, Zeynep. (2009). Strategic quality planning in urban environment, ITU A|Z, VOL:6 No:1, 109-125.